

Sygn. akt I UK 237/16

POSTANOWIENIE

Dnia 29 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania A. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 29 marca 2017 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 11 lutego 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 lutego 2016 r. Sąd Apelacyjny w (...) zmienił wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 12 czerwca 2015 r., w ten sposób, że oddalił odwołanie A. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. z dnia 28 listopada 2014 r., mocą której odmówiono wnioskodawcy prawa do emerytury gdyż nie udowodnił na dzień 1 stycznia 1999 r. wymaganego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Wyrokiem z dnia 12 czerwca 2015 r. Sąd Okręgowy w K. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał A. P. prawo do emerytury od 1 stycznia 2013 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy, opierając się tylko i wyłącznie na dowodzie z zeznań świadków i samego wnioskodawcy, dokonał błędnych ustaleń faktycznych, odnośnie do zaliczenia całego spornego okresu do stażu pracy w warunkach szczególnych. Sąd pierwszej instancji uznał, że od 1 lipca

1972 r. do 19 czerwca 1988 r. (z dwumiesięczną przerwą) wnioskodawca świadczył stale i w pełnym wymiarze pracę ujętą w wykazie A, dział XIV poz. 16 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, tj. prace wykonywane w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych. Ustalenie to w istocie nie znajduje potwierdzenia w zgromadzonej w sprawie dokumentacji osobowej.

Skargę kasacyjną w imieniu wnioskodawcy wniósł jego pełnomocnik zaskarżając ten wyrok w całości. Skarżący wskazał jako podstawy kasacyjne naruszenie prawa materialnego, tj. art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r. (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 z późn. zm.) w związku z § 1 ust. 1 oraz § 2 ust. 1 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz naruszenie prawa procesowego tj. art. 217 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na istotne zagadnienie prawne dotyczące tego, jak należy interpretować § 1 ust. 1 w związku z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.) w aspekcie dopuszczalności korzystania z uprawnień przewidzianych w tym przepisie przez pracowników, którzy w ramach świadczonej pracy na stanowisku niepodlegającemu kwalifikacji jako praca w szczególnych warunkach, rzeczywiście wykonywali u tego pracodawcy pracę kwalifikowaną jako prace w szczególnych warunkach. Ponadto skarżący zwrócił uwagę na potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych, a mianowicie § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Mając powyższe na uwadze skarżący domagał się uchylecia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia

o kosztach procesu w tym kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym, z uwzględnieniem kosztów dotychczasowego postępowania, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 398⁹ § 1 k.p.c. ustanawia zamknięty katalog okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. W ten sposób wyznacza ramy badawcze sądu.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazuje na dwie okoliczności wymienione w powołanym wyżej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a mianowicie na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Jednak uzasadnienie wniosku, mimo że zawiera obszerne wywody na temat przebiegu postępowania sądowego i środków dowodowych, specyfiki postępowania w sprawach z zakresu prawa do świadczeń dla osób w obniżonym wieku, zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, czy też w końcu odwołania się do poglądów judykatury, nie przekonuje w sferze nadania sprawie dalszego biegu.

W niniejszej sprawie pierwsza przesłanka przyjęcia skargi do rozpoznania wynika, zdaniem skarżącego, z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Chodzi o istotne zagadnienie prawne, które autor skargi lokuje w sferze prawa materialnego. *A contrario* nie każde zagadnienie prawne wypełnia zakres znaczeniowy terminu „istotne”. Stąd po stronie wnoszącego skargę leży obowiązek przedstawienia argumentacji, z której można odkodować wagę roztrząsanego problemu. Syntetycznie rzecz ujmując, problem powinien być zredagowany w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy, a nadto przedstawiony w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi. W końcu istotne zagadnienie powinno pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą, aby udzielenie odpowiedzi na postawione pytanie ułatwiło sądowi odwoławczemu podjęcie decyzji jurysdykcyjnej co do istoty sprawy.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W orzecznictwie ugruntował się pogląd, zgodnie z którym skarżący, powołując się na wystąpienie w sprawie zagadnienia prawnego, powinien je sformułować, wskazać przepisy prawne, na tle stosowania których ono się wyłoniło, podać rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468), a nadto wykazać, że jego rozwiązanie jest istotne nie tylko w rozpoznawanej sprawie, ale także dla praktyki sądowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243).

Lektura uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania prowadzi do oceny, iż nie zawiera ono wymaganej analizy prawnej. Skarżący zamyka istotę zagadnienia w pytaniu o dopuszczalność korzystania z uprawnień dla osób w obniżonym wieku, zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przez pracowników, którzy w ramach świadczonej pracy na stanowisku niepodlegającemu kwalifikacji jako praca w szczególnych warunkach, rzeczywiście wykonywali u tego pracodawcy pracę kwalifikowaną jako pracę w szczególnych warunkach.

W judykaturze jest niesporne, iż nie jest dopuszczalne uwzględnianie do okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika, przez co tak zatrudniony nie spełniał koniecznego warunku dla uzyskania wcześniejszych uprawnień emerytalnych, jakim było stale wykonywanie pracy szkodliwej w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na zajmowanym stanowisku pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2008 r., II UK 306/07, OSNP 2009 nr 21-22, poz. 290). Od tej reguły

istnieją odstępstwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2015 r., II UK 260/14, LEX nr 1764810). Pierwsze z nich dotyczy sytuacji, kiedy inne równocześnie wykonywane prace stanowią integralną część (immanentną cechę) większej całości dającej się zakwalifikować pod określoną pozycję załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, oraz z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08, LEX nr 550990). Drugie odstępstwo dotyczy przypadków, kiedy czynności wykonywane w warunkach nienarażających na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia mają charakter incydentalny, krótkotrwały, uboczny (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75 oraz z dnia 12 kwietnia 2012 r., II UK 233/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 86).

Opisane wyżej parametry nie występują w przedmiotowej sprawie. Sąd drugiej instancji z należytą starannością sporządził pisemne motywy zaskarżonego orzeczenia, w których wyjaśnił, iż wnioskodawca w spornych okresach pracy, wykonując pracę na stanowisku monter, mechanik samochodowy, instruktora praktycznej nauki zawodu i brygadzysty oraz Mistrza Obsługi Stacji, nie wykonywał prac odpowiadających charakterem i zakresem pracom w szczególnych warunkach wskazanym w dziale XIV (prace różne) pod pozycją 16 załącznika A do rozporządzenia. Są to bowiem prace innego rodzaju, które w żaden sposób nie pozostawały w związku z procesem technologicznym naprawy pojazdu z pozycji kanału.

Mając na uwadze powyższe, należy podkreślić, że nie można pod pretekstem naruszenia prawa materialnego dążyć do podważenia dokonanych przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych. Sformułowane przez skarżącego zagadnienie prawne zmierza w istocie do podważenia suwerennej i niepoddającej się kontroli kasacyjnej sędziowskiej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2010 r., II PK 248/09, LEX nr 1663571).

Druga przesłanka przyjęcia skargi do rozpoznania wynika, zdaniem skarżącego, z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że chodzi

o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522; z dnia 14 maja 2009 r., I CSK 11/09, LEX nr 1620487). Choć skarżący wskazał na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów to nie występuje ta przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Zgodnie art. 473 k.p.c., w postępowaniu w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przed sądem przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu z zeznań świadków i z przesłuchania stron. Ten wyjątek od ogólnych zasad, wynikających z art. 247 k.p.c., sprawia, że każdy istotny fakt (np. taki, którego ustalenie jest niezbędne do przyznania ubezpieczonemu prawa do wcześniejszej emerytury), może być dowodzony wszelkimi środkami dowodowymi, które sąd uzna za pożądane, a ich dopuszczenie za celowe. Możliwe jest zatem dowodzenie tych okoliczności za pomocą osobowych środków dowodowych zarówno wtedy, gdy ubezpieczony nie dysponuje stosownymi dokumentami, jak i wtedy, gdy dokumenty takie przedłożył, lecz kwestionowana jest ich treść. Ubezpieczony ubiegający się o świadczenie z ubezpieczenia społecznego może zatem w postępowaniu przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych wszelkimi dowodami wykazywać okoliczności, od których zależą jego uprawnienia z tytułu ubezpieczenia - także wówczas, gdy z dokumentu (np. zaświadczenia o zatrudnieniu) wynika co innego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2016 r., I UK 356/15, LEX nr 2174067).

Ponadto, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem treść świadectwa pracy oraz świadectwa pracy w szczególnych warunkach nie rodzi żadnych skutków materialnoprawnych i może podlegać weryfikacji. Dokonana przez pracodawcę w świadectwie pracy w szczególnych warunkach ocena charakteru zatrudnienia pracownika nie jest dla sądu wiążąca, dokument ten podlega co do swojej wiarygodności i mocy dowodowej takiej samej ocenie, jak każdy inny dowód. Świadectwo pracy jako dowód z dokumentu prywatnego nie ma natomiast silniejszej mocy dowodowej niż dowód z zeznań świadków lub z przesłuchania stron (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2011 r., II UK 43/11 LEX nr 1108484; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/2008, LEX nr 653420; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2005 r., II UK 15/05, LEX nr 603168).

Należy również podkreślić, iż nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, LEX nr 78670).

Oceniając wniosek skarżącego, pod kątem omówionych wcześniej parametrów, należy podnieść, że sprawa faktycznie sprowadza się do zwykłej wykładni przepisów rozporządzenia i jego załącznika, która nie stanowi przesłanki przedsądu. W przeciwnym razie funkcja przedsądu byłaby bezprzedmiotowa i postępowanie kasacyjne stałoby się kolejną (powszechną) instancją. Twierdzenia skarżącego, zmierzające do uzyskania odpowiedzi na pytanie o hierarchię źródeł dowodowych, nie obligują do wykładni przepisów prawa. Niezadowolenie strony z uwagi na przyznanie pierwszeństwa jednym dowodom kosztem drugich nie mieści się w katalogu podstaw z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., pamiętając, że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). Przedstawiony w skardze kasacyjnej - jako przyczyna jej wniesienia - problem nie ma zatem znaczenia jurydycznego, a odnosi się wyłącznie do oceny stanu faktycznego sprawy, który - jak wynika z art. 398³ § 3 oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c. - nie stanowi przedmiotu kontroli kasacyjnej

(por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2014 r., I UK 91/14, Legalis nr 1450622).

Z tych względów orzeczono z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c.

I.n